

SPRÁVA O PREZENTÁCIÍ SLOVENSKEJ POLITICKEJ SCÉNY V MÉDIÁCH - report 4

Projekt MEMO 98 bol zorganizovaný Helsinským občianskym zhromaždením a Združením na podporu lokálnej demokracie za účelom systematického sledovania mediálnej prezentácie volieb do Slovenskej národnej rady naplánovaných na 25. a 26. septembra 1998. Zistenia MEMO 98 nemajú slúžiť na podporu niektorého kandidáta alebo politickej strany. Dodržiavaním presne stanovených a prísnych metód sa MEMO usiluje poskytovať informácie, ktoré slovenskej verejnosti pomôžu dozvedieť sa skutočnosti, ktoré sú nevyhnutné pri správnom rozhodovaní sa.

Počas piateho a šiesteho týždňa monitorovania spravodajských relácií dvoch hlavných slovenských televíznych a rozhlasových staníc môže MEMO 98 potvrdiť tendencie, ktoré sa objavovali počas celého obdobia existencie nášho projektu. Najmä STV nespĺňa požiadavky kladené na verejnoprávne médiá, a svojou zaujatou a nevyváženou prezentáciou politických udalostí neslúži záujmom občanov Slovenskej republiky. Nasledujúca časť obsahuje v poradí štvrtú z pravidelných správ, ktoré bude MEMO 98 vydávať až do skončenia septembrových parlamentných volieb.

NAJDÔLEŽITEJŠIE POSTREHY

Piaty a šiesty týždeň monitorovania televízneho a rozhlasového vysielania priniesol informácie, ktoré potvrdzujú tendencie uvedené v predchádzajúcich správach. Počas uplynulých dvoch týždňov sme vo vysielaní STV a TV Markíza zaznamenali tieto tendencie:

- Počas piateho týždňa bolo 39% politických správ STV venovaných súčasnej vláde. V šiestom týždni to bolo celých 50%. HZDS bolo v piatom týždni venovaných 23% a v šiestom týždni 12% spravodajstva. Všetkým opozičným stranám pripadlo v piatom týždni 19% a v šiestom týždni 21% politického spravodajstva.
- STV prezentuje súčasnú vládu a vládnu koalíciu v pozitívnom svetle, kým opozičné strany sú vykresľované prevažne negatívne.
- Počas piateho týždňa monitorovania poskytla TV Markíza činnosti vlády 8% a počas šiesteho týždňa 17% politického spravodajstva. Ďalších 13% v piatom týždni a 5% v šiestom týždni patrilo HZDS. Politickým stranám, ktoré nie sú súčasťou vládnej koalície bolo v piatom týždni venovaných 55% a v šiestom týždni 41% politického spravodajstva.
- TV Markíza vo všeobecnosti prezentovala HZDS v negatívnom svetle. Prezentácia vlády a SMK bola skôr negatívna ako pozitívna. Prezentácia opozičných strán a SNS bola pozitívna alebo neutrálna.
- Najznepokojujúcejšia je skutočnosť, že STV v štruktúre niektorých správ sústavne nedáva priestor druhej strane názorového spektra. Tento jav, ktorý sme odhalili už v júni na začiatku projektu MEMO 98, sa v nasledujúcich týždňoch stal viditeľnejším a znepokojujúcejším.

VYSIELANIE ELEKTRONICKÝCH MÉDIÍ

MEMO 98 už v minulosti poukázalo na zvláštnu zodpovednosť, ktorú majú elektronické médiá, najmä pri šírení informácií určených širokej verejnosti.

Uznávané normy novinárskej praxe vyžadujú, aby novinári podávali presné informácie o udalostiach. Jednostranná prezentácia udalosti alebo zámerné obchádzanie názorov súvisiacich s danou problematikou spochybňuje nielen presnosť, ale aj zámer. Neúplná správa nemôže byť presná, lebo neposkytuje celistvý obraz o udalosti. Nevyvážená správa je nielen nepresná, ale s najväčšou pravdepodobnosťou aj nekorektná k prezentovanému subjektu ako aj k divákovi, pretože poskytuje skreslený obraz o udalosti alebo probléme.

Sloboda názoru zabezpečuje všetkým, vrátane novinárov, slobodné vyjadrenie presvedčenia a názorov. V úvodníkoch a komentároch môžu novinári zápalisto obhajovať svoje názory. Uvádzanie správ by však malo byť presné a spravodlivé, aby si divák na základe vyvážených informácií o udalostiach mohol vytvoriť vlastný názor. Je to etická a morálna povinnosť médií, ktorú nemožno nariadiť zákonom bez toho, aby nedošlo k nežiadúcemu vplyvu na médiá a v konečnom dôsledku k zavedeniu cenzúry. Je to norma, ktorou by sa mal riadiť každý novinár a ktorej plnenie by širšia občianska spoločnosť mala od médií vyžadovať. MEMO 98 je občianska iniciatíva, ktorej cieľom je monitorovanie a prípadné zvelaďovanie novinárskej praxe na Slovensku.

Ešte prísnejšie normy by mali platiť pre verejnoprávnu televíziu a rozhlas. Tieto médiá sú v pravom slova zmysle majetkom všetkých občanov danej krajiny. Občania za služby poskytované týmito médiami platia, z čoho vyplýva právna aj morálna povinnosť týchto médií slúžiť širokej verejnosti a nie úzkym straníckym alebo súkromným záujmom. Význam tejto povinnosti je najmarkantnejší najmä v predvolebnom období. Verejnoprávne médiá sú povinné prezentovať správy a iné informácie pravdivým, vyváženým a objektívnym spôsobom, ktorý občanom poskytne materiál potrebný na informovaný výber kandidátov, politických strán a volebných programov. Využívanie verejnoprávnych médií na zviditeľňovanie určitej politickej strany alebo kandidáta je zneužívaním verejných prostriedkov.

Divákovi Slovenskej televízie bol ponúkaný diametrálne odlišný pohľad na politické udalosti ako divákovi televízie Markíza. V období medzi 10.- 23. Augustom 1998 (rovnako ako počas uplynulých dvoch týždňov) poskytovala STV oveľa viac priestoru členom vlády a stranám vládnej koalície ako TV Markíza. Na druhej strane Markíza poskytovala oveľa viac informácií o SDK, SDL a SOP. Dôležitejší ako rozsah vysielania venovaný jednotlivým politickým stranám je spôsob, akým je činnosť najvýznamnejších politických subjektov a vlády prezentovaná.

- STV sústavne prezentovala vládu a HZDS v pozitívnom svetle, kým SDK, SOP, SDL a SMK boli väčšinou vykresľované negatívne alebo neutrálne. Markíza informovala o vláde zväčša neutrálne alebo negatívne. Prezentácia HZDS v TV Markíza bola zväčša negatívna. Pozitívne informácie o SDK, SDL a SOP sú pre TV Markíza pravidlom. Prezentácia SNS bola zväčša pozitívna alebo neutrálna.

Nadalej pretrvávajú veľké rozdiely vo vyváženosti jednotlivých príspevkov oboch televíznych staníc. Aj TV Markíza počas uplynulých dvoch týždňov odvysielala niekoľko príspevkov, ktoré divákovi neposkytli ucelený obraz o udalostiach, ale táto tendencia je oveľa výraznejšia a znepokojujúcejšia v prípade verejnoprávnej televízie, akou je STV.

Markíza

Aj TV Markíza uvádza niektoré informácie nevyvážené názorom iných zúčastnených strán.

13.8. informácie o údajnej návšteve V. Mečiara na NS SR deň pred rokovaním NS SR o registrácii SDK. Základným nedostatkom správy bola absencia stanovísk V. Mečiara alebo jeho hovorca k údajnej návšteve a jej cieľom.

23. 8. príspevok o predvolebnej kampani HZDS. TV Markíza kriticky zhodnotila billboardovú kampaň HZDS. V príspevku však nedostali priestor predstaviteľa HZDS.

Oveľa viac príkladov na nevyvážené alebo zavádzajúce príspevky našiel náš monitorovací tím vo vysielaní STV. V prípade STV ide o pokračujúcu tendenciu, ktorú náš monitorovací tím zaznamenáva už šesť týždňov.

STV

Vynechané informácie

V uplynulých dvoch týždňoch venovala STV veľký priestor kauze Slovenská poisťovňa. V spravodajstve prevažovalo politické hľadisko nad vecnou informáciou: STV sa napríklad nezmieňovala o tom, ktoré konkrétne spoločnosti sa zaslúžili o navýšenie základného imania.

Slovník

Na adresu opozície použili komentátori STV neprimerane znevažujúce výroky. Napríklad:

22. 8. "päťcipy nemohúci Titanic" na adresu SDK;

17.8. meno lídra SOP napísané foneticky ako "Šuster"

Vyváženosť spravodajstva STV:

Časti spravodajstva nazvané "Bez komentára" bývajú jednoznačne namierené voči určitej opozičnej strane, alebo zoskupeniu. Ich scenár má obvykle stavbu, ktorú pozorujeme aj v iných príspevkoch: Na úvod dostane opozičný politik kratší priestor na vyjadrenie a potom je poskytnutý podstatne dlhší časový úsek na kritiku zo strany člena vládnej koalície. Napríklad:

13. 8. príspevok o štvrtom demokratickom stole, 44 sekúnd dostali účastníci demokratického stola (E. Kukan, A. Duka-Zolyomi) a potom 1: 43 premiér V. Mečiar (z relácie "Ako ďalej pán premiér"), ktorý kritizoval SDK a SDL.

Možno oceniť, že tlačové konferencie MLHQP (12. 8, 19. 8.) sú prezentované objektívne bez sprievodných kritických komentárov. Tlačové konferencie iných opozičných subjektov však nie sú prezentované rovnakým spôsobom. (ak sú vôbec uvádzané).

Kauza privatizácie SP, je prezentovaná ako dôsledok chýb minulých vlád. V spravodajstve sa táto téma objavovala takmer denne. Priestor na obhajobu tých, ktorí boli napádaní, bol opäť minimálny.

Ďalším príkladom nevyváženého spravodajstva bol spôsob akým STV informovala o činnosti niektorých občianskych združení. Rôzne podozrenia a obvinenia neboli podložené faktami, resp. použité informácie boli účelovo zostrihané. Na ilustráciu citujeme upútavku na publicistický program ECHO, ktorá odznela v Novinách STV dňa 23. 8. :

“Pripravuje OK 98 trójske kone do volebných miestností? Dá sa veriť, že táto nákladná iniciatíva je nestranná? Kto ju financuje a prečo? Prekračuje OK '98 rámec zákonu? Odpoveď nájdete v relácii ECHO.”

V podobnom duchu sa niesla “Poznámka” v Novinách STV dňa 22.8. Zostrihom záberov na fyzicky a mentálne postihnutých, kombinovaných so zábermi sídla KDĽ, bol v divákovi budený dojem, že peniaze, ktoré táto nadácia získava na pomoc postihnutým, sú zneužívané na politické ciele.

Účelné vyberanie informácií z iných médií

22.8. - rekapitulácia názorov a postojov V. Mečiara uvedených deň predtým vo vysielaní SRo.

Išlo o účelovo vybrané informácie ktoré boli použité na pozitívne vykreslenie osoby V. Mečiara.

20.8. STV cituje a vyberá z kritického článku v denníku Práca o R. Schusterovi a jeho názoroch na Benešove dekréty. V príspevku boli citované informácie v neprospech R. Schustera.

Uvádzanie archívnych alebo neaktuálnych informácií

11.8. uvedenie jednostranných ekonomických a štatistických údajov o privatizácii v období vlád V. Mečiara, J. Moravčíka a J. Čarnogurského. STV v tomto prípade pokračuje v niekoľko-týždennom uvádzaní ekonomicko-štatistických informácií, ktoré vykresľujú spôsob privatizácie vlád J. Moravčíka a J. Čarnogurského jednostranne a skreslene.

Nevyvážené poskytnutie priestoru.

13. 8. : argumentácia podpredsedníčky vlády K. Tóthovej k problému registrácie SDK.

K. Tóthová uvádzala právne argumenty HZDS. Celý príspevok trval 2:36s. pričom odzneli len jednostranné dôvody HZDS a SDK nemalo možnosť poskytnúť vlastné stanovisko.

15.8.: vyjadrenie K. Tóthovej k rozhodnutiu NS vo veci registrácie SDK. Príspevok trval 2:30s. K. Tóthová objasňovala právne názory HZDS a charakterizovala SDK ako “účelový volebný zlepenec, o ktorého pravom zámere a poslaní sa občania po voľbách presvedčia veľmi skoro”. Priestor, ktorý dostalo HZDS na prezentáciu svojho postoja, bol veľmi široký pričom SDK nedostalo možnosť vyjadriť svoje vlastné stanovisko k problému.

Po šiestich týždňoch monitorovania štyroch hlavných elektronických médií, z ktorých dve sú verejnoprávne a dve súkromné, MEMO 98 opäť poukazuje na problémy pri využívaní verejných prostriedkov na presadzovanie úzkych straníckych záujmov. Táto ako verejnoprávna televízia v

hrozivej miere neposkytuje občanom Slovenska objektívny a vyvážený pohľad na udalosti. V skutočnosti sa dá povedať, že STV slúži ako propagandistický nástroj presadzovania úzkych straníckych záujmov. Občania, ktorí sa spoliehajú na STV v otázke rozhodovania sa v septembrových voľbách, sú zavádzaní.

Rozhlas

V období od 10. do 23. Augusta poskytol Slovenský rozhlas oveľa väčší priestor vláde a vládnej koalícii ako Rádio Twist. Rádio Twist poskytlo oveľa väčší priestor SDK a SDL. Prezentácia vlády a HZDS vo verejnoprávnom rozhlase bola oveľa častejšie pozitívna ako negatívna. Prezentácia vlády a HZDS v Rádiu Twist bola aj pozitívna aj negatívna. Obe stanice odvysielali viacero príspevkov, ktoré náš monitorovací tím ohodnotil ako neutrálne. Prezentácia SDK v Rádiu Twist bola často pozitívna. Slovenský rozhlas informoval o tomto politickom subjekte aj pozitívne aj negatívne.

Náš monitorovací tím si všimol niektoré konkrétne prípady, keď Slovenský rozhlas zdanlivo vyhľadával príležitosti zobraziť vládu v priaznivejšom svetle alebo neposkytol priestor odlišným názorom.

SRo

Rádiožurnál SRo podobne ako STV jednotranne obhajoval názory HZDS ku kauze navyšovania základného imania v SP. Priestor na vyjadrenie dostali S. Kozlík (10.8., 21.8) I.Gašparovič (17.8) J. Melocík (19.8.), kým opoziční predstavitelia nedostali žiaden priestor.

Rádiožurnál oneskorene reagoval na zmeny v armáde SR, niektoré dôležité informácie, ktoré postupne odozneli v dňoch 13.8., 19.8. a 20.8. v iných médiách (Zvolanie rady obrany štátu, menovanie nového náčelníka GŠA SR, vyjadrenie generála Tuchyňu) boli v SRo ignorované.

17.8. v rámci spravodajstva o 18:00 odznel názor ministra kultúry I. Hudeca, ktorý je v rozpore s výsledkami nášho monitoringu. "...tým, že SRo ako verejnoprávna inštitúcia prísne dodržiava vyváženosť, objektivitu dochádza k tomu, že súkromné rozhlasové stanice, ktoré relatívne jednostranne informujú poslucháčov, vytvárajú dosť veľkú nerovnováhu na informačnom trhu, čo sa týka rozhlasových, spravodajských a publicistických relácií."

Denná tlač

MEMO 98 pokračuje aj v monitorovaní piatich najvýznamnejších denníkov. Podrobné výsledky monitorovania budú zverejnené v najbližších týždňoch. Údaje, ktoré sme získali, naznačujú, že štyri z piatich sledovaných denníkov zobrazujú vládu a HZDS v negatívnom svetle. Výnimku tvorí Slovenská republika, ktorá je silne provládna a sústavne priaznivo naklonená HZDS.

ZÁVER

Údaje z monitoringu elektronických médií poukazujú na veľké rozdiely v spôsobe prezentácie politických subjektov, ako aj v rozsahu vysielacieho času venovaného jednotlivým politickým

stranám. Je úplne jasné, že nie všetky médiá sa riadia zásadami vyváženosti a nezáujatosti. Údaje, ktoré sme získali, naďalej poukazujú na skutočnosť, že STV v niektorých príspevkoch neponúka slovenskému divákovi názory z opačnej strany názorového spektra. Ďalšia správa vyjde o dva týždne a bude obsahovať údaje z celého predvolebného obdobia, ako aj údaje získané zo spravodajských relácií odvysielaných v čase oficiálnej predvolebnej kampane.

Dodatok k tejto správe tvorí grafické zobrazenie vysielacieho času venovaného dôležitým politickým subjektom jednotlivými monitorovanými médiami. Súčasťou správy sú aj grafy, ktoré znázorňujú tendencie jednotlivých médií pri prezentácii politických strán v pozitívnom alebo negatívnom svetle.